

De Collectie Van Gils

*Een eerste verkenning,
speciale editie* Bert van Beek
voor de familie Van Gils

ROMEINS
HALDER

Klein museum - groot verhaal

Harrie van Gils

De munten in deze vitrine zijn bij elkaar gebracht door Harrie van Gils (1932 - 2024). Deze leraar, classicus en verzamelaar hield enorm van verhalen. Elke antieke munt die hij kocht bood hem de kans om te lezen over een keizer, een godheid of historische gebeurtenis.

Van de meeste munten maakte hij ook tekeningen. Munten waren voor hem studiemateriaal.

Als leraar klassieke talen en Nederlands kon Harrie deze verhalen volop delen. Hij werkte jarenlang voor het Theresialyceum in Tilburg.

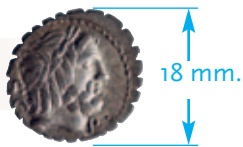
Zijn eigen schooltijd volgde hij aan internaat de Ruwenberg, net als Museum Romeins Halder gelegen in Sint-Michielsgestel, en aan het Augustinianum in Eindhoven. Hij studeerde Grieks en Latijn in Nijmegen.

Tijdens zijn school- en studietijd ontwikkelde zich een levenslange vriendschap met Bart van den Hurk, die later als conservator werkte aan de collectie van museum Romeins Halder.

De familie van Harrie van Gils heeft zijn muntenverzameling aan museum Romeins Halder geschonken.

De munten in de vitrine

1. Republiek

Zilveren *denarius serratus* (= getande denarius) op naam van de praetor (toen hoogste Romeinse magistraat) Q. Antonius Balbus, geslagen bij Senaatsbesluit te Rome in 83 v.Chr., RRC 364/1, Sear 279.

Voorzijde:

gelaauwerde kop van Jupiter, links: tegen zijn achterhoofd: SC en rechts voor zijn hals de controleletter P.

Keerzijde:
gevleugelde Victoria in een quadriga (= vierspan), in de afsnede: Q. ATO. BA en daaronder: PR (= praetor).

De getande rand van de munt moest mogelijk snoeien van de munten (stukjes zilver langs de rand weghalen) tegengaan.

Meest gebruikte afkortingen op Romeinse munten

Afkorting	Latijn	Nederlands
AVG	AVGVSTVS	Verhevene, heiland
CAES	CAESAR	Onderkeizer
COS	CONSVL	Consul
DN	DOMINVS NOSTER	Onze Heer
IMP	IMPERATOR	Keizer
PI	PIVS	De Vrome
PM	PONTIFEX MAXIMVS	Opperpriester
SC	SENATVS CONSVLTVM	Senaatsbesluit
TR P(OT)	TRIBVNICIA POTESTAS	Tribunaatsmacht

RIC en Sear zijn belangrijke catalogi van Romeinse munten

2. Nero

Zilveren denarius op naam van keizer Nero (54-68), geslagen te Rome in 64-65, RIC 53, Sear -. Deze zeldzame munt is zwaar bewerkt en daardoor voor veel verzamelaars niet interessant, waardoor de aankoopprijs laag was.

Voorzijde:
buste met lauwerkrans naar rechts.
Van het omschrift is nog leesbaar: RO CAESAR AVGVSTVS.

Keerzijde:
Jupiter zittend op een stoel naar links met bliksemschicht in de linkerhand.
Van het omschrift is nog leesbaar: IVPITER (de tekst rechts is geheel verdwenen).

Harrie van Gils tekende deze munt

aarb.
Rommund (Bef) Brongje
v.zk. 12 € Zeer fraai, bewerkt !!
Nero 54-68 AD. AR denarius
18 mm ~ 3,28 gr. Rome mint
NERO CAESAR AVGVSTVS
IVPITER CVSTOS

3. Trajanus

Zilveren *denarius* op naam van keizer Trajanus (98-117), geslagen te Rome in 101-102, RIC 54, Sear -.

Voorzijde:

gelauwerde kop van Trajanus naar rechts.

Omschrift:

IMP CAES NERVA
TRAIAN AVG GERM

Keerzijde:

zittende *Abundantia* (de overvloed) naar links.

Omschrift:

P. M. TR. P. COS. IIII. PP

4-1 v. Chr. — 65 n. Chr.

Naast de tekening van Nero bevindt zich in de map een tekening van de filosoof Seneca die in de jonge jaren van Nero diens adviseur was, totdat Nero geheel ontspoorde.

4. Hadrianus

Zilveren denarius op naam van keizer Hadrianus (117-138), geslagen te Rome in 118, RIC 42, Sear -.

Voorzijde:

gelauwerde kop van Hadrianus naar rechts.

Omschrift:

IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG

Keerzijde:

Justitia zittend naar links, met patera en scepter.

Omschrift:

P M TR P COS II

5. Diva Faustina I

Zilveren denarius ter herinnering aan de overleden keizerin Faustina senior, geslagen te Rome na 147. Zij was de vrouw van keizer Antoninus Pius en de moeder van Faustina II, ook aangeduid als Faustina junior. Faustina I werd na haar dood vergoddelijkt, vandaar de omschrijving DIVA op haar munten, RIC 351, Sear 4578.

Voorzijde:

kop van de keizerin naar rechts.

Omschrift:

DIVA FAVSTINA

Keerzijde:

Staande Aeterna naar links, in haar rechterhand een globe en met haar linkerhand pakt zij een wegwaaierende sluier.

Omschrift: AETERNITAS

(= eeuwigheid).

6. Marcus Aurelius

Twee zilveren denarii van hetzelfde type op naam van Marcus Aurelius als caesar (139-161), geslagen te Rome in 145, RIC 431, Sear 4783.

Voorzijde:

buste als jonge man naar rechts.

Omschrift:

AVRELIVS CAESAR AVG PII F

Keerzijde:

lopende Spes (personificatie van de hoop) naar links.

Omschrift:

TR POT XIII COS II

De linker munt is alleen schoongemaakt toen hij uit de grond kwam, maar de rechter munt is daarna ook glanzend gepoetst en dat is voor de meeste verzamelaars een doodzonde.

7. Faustina II

Zilveren denarius op naam van Faustina II, de dochter van Faustina I en vrouw van keizer Marcus Aurelius, geslagen te Rome in de periode 161-175, RIC 669, Sear 5249.

Voorzijde:

buste met knot in het haar naar rechts.

Omschrift:

FAVSTINA AVGVSTA

Keerzijde:

godin Ceres naar links met korenaren in haar hand, zittend op een kist of mand.

Omschrift: CERES

8. Commodus

Zilveren denarius op naam van keizer Commodus (177-192), geslagen te Rome in 191. RIC 218, Sear 5629.

Voorzijde:

buste met lauwerkrans naar rechts.

Omschrift:

M COMM ANT P FEL AVG BRIT PP

Keerzijde:

Apollo met lier op standaard.

Omschrift:

APOL PAL P M TR P XVI COS VI

Deze munt is op de tekening van vier munten van Commodus linksboven afgebeeld als 1. vz en 1. kz

47. Rom Rijk - 4 zilveren denarii van Commodus (177-192 n.ch.)

Amb. Galliarum Roman (NL)

[21 7 I '16] (in 1916)

1. vz

1. kz

2. vz

2. kz

3. vz (RIC 568?)

3. kz

4

(RIC 36a)

4

- 1) 17,5 mm / 2,7 gr / 190 n.ch. RIC 22
- 2) 17,0 mm / 2,4 gr. 177-192 vgl RIC 220
- 3) 16 mm / 2,8 gr / 191-192 RIC 568
- 4) 18,0 mm / 2,1 gr / 181-2 / RIC 36a

Munt 1: vz. M COMM ANT P FEL AVG BRIT / kz. APOL PAL P M TR P XVI COS VI

Munt 2: vz. M COMM ANT P FEL AVG BRIT PP / kz. FIDEI COH PM TR P XVI COS VI

Munt 3: vz. L. AEL AVREL COMM AVG PFEL / kz. PM TR P XVII IMP VIII COS VII PP

Munt 4: vz. M COMMODVS ANTONINVS AVG / kz. LIB AVG VTR P VII IMP III COS III

9. Julia Mamaea

Zilveren *denarius* op naam van Julia Mamaea, moeder van keizer Severus Alexander (222-235), geslagen te Rome in 226. RIC 360, Sear 8217.

Voorzijde:

buste met diadeem naar rechts.

Omschrift:

IVLIA MAMAEA AVG

Keerzijde:

staande godin Vesta, leunend op een staf, met in de rechterhand een palladium (het beeld van de beschermgodin Minerva ofwel de Griekse Pallas Athene).

Omschrift: VESTA

10. Otacilia

Zilveren *antoninianus* op naam van keizerin van Otacilia Severa, vrouw van keizer Philippus I Arabs (244-249), geslagen te Rome in 247, RIC 126, Sear nr. 9149.

Voorzijde:

buste met een wassende maan achter haar schouders.

Omschrift:

M OTACIL SEVERA AVG

Keerzijde:

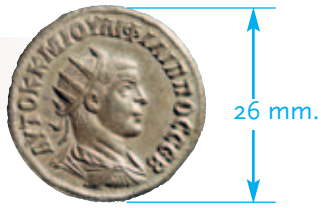
gezeten Concordia naar links met een enkele cornucopia (= hoorn des overvloeds) en een altaar aan haar voeten.

Omschrift:

CONCORDIA AVG G

11. Philippus II

Zilveren tetradrachme van laag gehalte, passend in het Griekse muntstelsel, op naam van Philippus II (247-249), medekeizer en zoon van Philippus I en Otacilia Severa (zie bij nr. 10), geslagen in de Syrische stad Antiochië (thans Turkije) in 247-249, Sear, Greek Imperial Coins 4116.

Voorzijde: buste met stralenkroon naar rechts.

Omschrift: AVTOK K M IOVAL ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΕΒ
de eerste lettergroep, is de afkorting van autokrator = zelfbestuurder, de Griekse term voor keizer.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ is de Griekse naam Philippus, de naam dus van de keizer.

Keerzijde:

staande adelaar naar links met een krans in zijn bek.

Omschrift:

ΔΗΜΑΡΧ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΥΠΑΤΟΓ
onder de adelaar de naam van de muntplaats ANTIOXIA en daaronder: S C

12. Trajanus Decius

25 mm.

Zilveren tetradrachme van laag gehalte, passend in het Griekse muntstelsel, op naam van keizer Trajanus Decius, geslagen in de Syrische stad Antiochië (thans Turkije) in 250-251, Prieur 576, Sear, Greek Imperial Coins, 4209 var..

Voorzijde:

buste met lauwerkrans naar rechts.

Omschrift:

ΑΥΤ Κ Γ Μ Ε ΚΥ
ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΔΕΚΙΟΣ
ΣΕΒ

Hiernaast: tekening van Harrie van Gils van deze munt

13. Postumus

Zilverkleurige antoninianus op naam van tegenkeizer Postumus (260-269), geslagen te Keulen in 261, RIC 54, Sear 10971.

Voorzijde:

buste met stralenkroon naar rechts.

Omschrift:

IMP C POSTVMVS P F AVG

Keerzijde:

staande Postumus in militaire dracht naar links met globe in rechterhand en steunend op een speer.

Omschrift:

P M TR P COS II PP

Keerzijde:

staande adelaar op palmtak naar links met een krans in zijn bek.

Omschrift:

ΔΗΜΑΡΧ ΕΞΟΥΣΙΑC
en onder de adelaar: S C

Antioch, AR Tetradrachm, Trajan Decius 250-251
Syria 21mm Zilver

LAFAN - link 1980 (RIC) nr 8154

h.b. 81 19
93

Prilew 576 diam 25 mm
one dot beneath the bust (officina 1)
nr 12,6 gr

eagle standing on palm branch, head left, tail right, holding wreath in beak

88713

14. Probus

Zilverkleurige *antoninianus* op naam van keizer Probus (276-282), deze munt lijkt het meeste op een type, geslagen te Siscia (het huidige Sisak in Kroatië) en komt het beste overeen met RIC 294 var..

Voorzijde: buste met stralenkroon naar links. Hij draagt de keizerlijke mantel en houdt in zijn rechterhand een scepter met een adelaar op de top.
Omschrift: IMP C M AVR PROBUS P F AVG

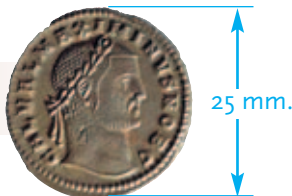
Keerzijde: ons aankijkende Sol (de Zonnegod) met globe en zweep in zijn handen, staande op een quadriga die naar de toeschouwer rijdt, met de paarden gewend naar links en rechts.

Omschrift: SOLI INVICTO
(de onoverwinnelijke zon).

Tussen de benen van de paarden:
C M en XXI V (of mogelijk een letter A).

15. Maximinus II

Koperen donkerbruine *follis* op naam van Maximinus II als caesar (305-310), geslagen te Cyzicus (thans in Turkije aan de Zee van Marmara) in 308-309, RIC 43 (maar met ster in het veld rechts op de kz), Sear -.

Voorzijde: kop met lauwerkrans naar rechts. Omschrift: GAL VAL MAXIMINVS NOB C

Keerzijde: staande naakte Genius naar links maar met een chlamys over de linker-schouder. Hij heeft een modius op het hoofd en een patera en cornucopia in zijn handen.

Omschrift: GENIO CAESARIS, in de afsnede MKV

16. Constantijn I

Koperen follis met een glad, strak, donkerbruin patina (zie verder bij nr. 17) op naam van keizer Constantijn I (307/310-337), geslagen te Siscia (het huidige Sisak in Kroatië) in 317, RIC VII 33, Sear -.

Voorzijde: buste met lauwerkrans naar rechts.

Omschrift (een deel rechts in niet leesbaar): IMP CONSTANTINVS AVG

Keerzijde: staande, naakte Sol naar links, maar wel met een chlamys over de linker-schouder, de rechterhand omhoog en een globe in de linkerhand en een ster in het veld links.

Omschrift: (het deel rechts in niet leesbaar): SOLI INVICTO COMITI,
in de afsnede: ASIS

17. Patina

Twee munten op naam van keizer Hadrianus (117-138) met een groen patina, dat vooral kan ontstaan op bronzen of messing munten door inwerking van zuren en zouten in de grond waarin deze munten zijn terecht gekomen. Soms maakt een patina een munt mooier. Beide munten zijn met direct zonlicht gefotografeerd om de groene kleur goed tot zijn recht te laten komen. In de vitrine zullen ze dus minder groen ogen.

Links: de vz van een messing dupondius, geslagen te Rome in 127, RIC 657, Sear 3659, diameter 28 mm.

Voorzijde: buste met stralenkroon naar rechts.

Omschrift:
HADRIANVS AVGVSTVS

Rechts: de kz van een bronzen as, geslagen te Rome in 126, RIC 678, Sear 3692, diameter 26 mm.

Keerzijde: naar links staande Salus voedt een slang, die zich omhoog heft vanaf een altaar.
Omschrift: SALVS AVGVSTI en in de afsnede: COS III

18. Paduaner

Een *bronzen medaillon* (dus geen muntstuk, maar een verzamelobject of geschenk), een zogenaamde Paduaner, het jaar van vervaardiging is onbekend en kan nog in de 18e eeuw zijn.

Voorzijde:

de buste van de Romeinse keizerin Faustina II.

Omschrift:

FAVSTINA AVG ANTONINI AVG PII FIL.

Keerzijde:

de offerende keizerin, staande voor de tempel van Vesta, zij staat rechts van het midden. Zij is vergezeld van vijf vrouwen en een kind. In de afsnede de letters S C.

Hieronder het voorbeeld voor dit exemplaar: een medaillon, vervaardigd door de beeldhouwer, medailleur en goudsmid Giovanni da Cavio (1500-1570), geboren en werkzaam te Padua, met de bijnaam: de Paduaan (vandaar de naam voor deze medaillons), uit de 16e eeuw, vervaardigd vóór 1570, Hill 407, diameter 36 mm, 40 g.

Met het later in de medaillon geboorde gaatje kon je hem aan een ketting hangen.

Een aantal van de Paduaners van Giovanni da Cavio is gebaseerd op Romeinse medaillons, maar dit exemplaar is geheel door hem ontworpen zonder Romeins voorbeeld, hoewel sommige numismaten indertijd dachten dat het een echte, Romeinse medaillon was.

Voorzijde van een gouden aureus op naam van keizerin Faustina II als dochter van haar vader Antoninus Pius (145-161), RIC 510, een exemplaar van het British Museum te Londen, inventaris nr. 1864,1128.276, diameter 19 mm.

De omschriften zijn hetzelfde.

Het is duidelijk waar de inspiratie voor 'onze' Paduaner vandaan is gekomen.

ROMEINS
HALDER

Klein museum - groot verhaal

Adres: Haanwijk 5B
5271 VG Sint-Michielsgestel

E-mail: info@romeinshalder.nl

website: www.romeinshalder.nl
www.facebook.com/romeinshalder